

BOTVIDSBYGGEN

NR 1

APRIL 2002

Hästhov

Tussila'go fa'rfara

Vår tidigaste vårblomma. Spridd över norra halvklotets tempererade delar och vanlig i hela Sverige på stränder och uppe i fjällens videbälte samt på kulturpåverkad mark. Den föredrar lös och lucker jord.

Tidigt på våren blommar den med guldgula korgar ensamma på fjälliga stänglar. I fruktstadiet, som uppnås under våren, sitter frukterna som en krans runt blomkorgens kala mittparti. Bladen, som till formen liknar en hästhov, utvecklas efter blomningen, är på undersidan spindelvävsartat vitludna. De kan bli mycket stora, 2 dm breda. Hästhoven har en mycket lång och starkt grenig jordstam och blir ofta ett besvärligt ogräs. Det latinska släktnamnet kommer av tussis, hosta, mot vilken bladextrakt förr användes. På äldre svenska kallades den ibland hosthäva.

Botkyrka Hembygds-gilles styrelse 2002. Fr. vänster: Birger Sjöberg, Ingrid Avelin (ordf.), Märta Eriksson, Johan Ax (sekr.), Ulrika Nilsson (kassör) och Arne Mattsson. Ann-Britt Palm saknas.

Foto: Karin Mattsson

Årsmöte på Trädgårdstorp

LÖRDAGEN DEN 9 MARS 2002 hade Gillet årsmöte. Det var ca 25 medlemmar som hade hörsammat inbjudan. Mötet började med en tyst minut för de Gillesmedlemmar som avlidit under året 2001.

Till ordförande för mötet valdes Arne Eriksson och som sekreterare den ordinarie, Johan Ax. Därefter vidtog val av styrelse och övriga funktionärer. En förteckning över de valda styrelse- och kommittéfunktionärerna hittar du på sidan 11. Du kan även läsa mer om årsmötet på sidan 8.

BOTVIDSBYGDEN

TIDSKRIFT FÖR BOTKYRKA HEMBYGDSGILLES MEDLEMMAR

ANSVARIG UTGIVARE: Ingrid Avelin, Tel. 09-771 15 12

REDAKTION: Arne Mattsson, Tel/Fax 08-530 371 16

Edi Marhold, Tel. 08-778 29 45

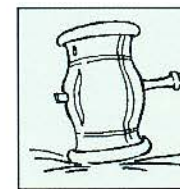
Sista manusdag för bidrag till nr 2 2002 är den 19 september 2002.

Botvidsbygden är tryckt på miljövänligt papper. Licens nr. 341 019

INGRID AVELIN, ordförande

Nu är det väl vår? Vårdagjämningen har passerats och vi får sommartid.

Men, inte heller i år kan vädret bestämma sig. Bengt-dagen, den 21 mars regnade det en del - och så som den dagen är, blir våren enligt "Bondens år". Det är väl bäst att regnkläderna får hänga framme litet till.

-Vi i Gillet har en hel del framför oss, arbetsdagar och även en arbetskväll nu när vi går mot ljusare tider.

Valborgsmässoafton, hembygdsdag och inte minst midsommar kräver en stor arbetsinsats och många hjälpsamma händer - men även om Du bara kan ställa upp en kortare stund betyder Din insats mycket. Det finns arbete för alla på Trädgårdstorp såväl inne som ute.

Vårarbetet skulle förr börja senast 16 april och då var det viktigt att ärtorna kom i jorden. "Om vädret var hindrande skulle man så ärtorna på loggolvet - för så skulle man!" Detta om hur det var i Skåne - tur att vi inte sår ärtor!!

Ja, mycket är lurigt i april, inte minst aprilskämten, som funnits i mer än

hundra år. Men hur de kommit till vet ingen. Några tror att de funnits i tusen år och en del tror att de påminner om aprilvädret, som man ju aldrig kan lita på!

Just nu är ännu ett innehållsrikt veckoslut till ända - i två dagar har vi under sakkunnig ledning ritat, mätt, kretat och skurit i en kurs i karvsnitt. Tänk vad mycket man kan åstadkomma med bara en kniv. Slöjdsektionen har tidigare också hjälpt till med såväl jul- som påskslöjd för juniorena och i februari fick vi arbeta med näver och trådarbeten. Ni som inte var där vet inte vad ni gått miste om! (Det går bra att bläddra till sidan 9 och läsa om kurserna där).

Till sist varmt tack till alla Er som på olika sätt bidragat med arbete och alster. När tidningen kommer ut är även påsken över och alla har väl återvänt från Blåkulla och kan sätta igång med nya krafter inför Valborgsmässoafton och Hembygdsdag. □

En vandring bland gårdarna

Del 1.

- i norra Botkyrka på 1940-talet och tidigare med dess invånare.

Manuskript: Gösta Törnqvist, en bygdens son boende i Tumba.

Om vi börjar vid Hallunda gård, där min morfar var trädgårds-mästare, så sträckte sig gårdens ägor från Mälaren till Botkyrka kyrka, gränsande mot Norsborgs gård i väster och Brunna i öster. Bankdirektören Per Vohlin med hustrun Tora och söner Bengt och Sten, döttrarna Marga-

reta och Monica, köpte Hallunda (för ca 300 kr) av fru Lilly Carlsson, änka efter notarien Gösta Carlsson, pianospelare och romantiker.

I klockarbyggnaden bodde rättaren Christensson med hustru och två söner, Gösta och Sven (den senare fänrik vid Ljungbyhed och därefter anställd vid ABA och sedan flygkapten vid SAS).

Bankdirektören Per Vohlin, chef för arbitrageavdelningen vid Svenska Handelsbanken i Stockholm, farfar till den nuvarande ägaren av gården och det som finns kvar av Hallunda, var mycket intresserad av jakt. Jag minns att han lånade en berggub från Skansen. Uven satt i en vedbod när den inte användes vid kråkjakten i

logbacken, där Per hade en skjutkoja för jakten. Jag hämtade ibland de skjutna fåglarna och fick för det en tolvskilling (25 öre). Den summan betalades också ut till mig när jag hinkade vatten en varm sommardag i dammen bredvid stallet, där rudor planterats in. Rudorna behövde nämligen extra syre då. Det fanns också hönor som ruvade fram fasankycklingar, vilka sedan släpptes fria på gårdens marker. Under kastanjerna i den härav inhägnade trädgården lade kalonerna ägg, som min kusin Ivar Rosenkrantz och jag tog reda på och som vår moster Gunhild gjorde pannkakor av.

På Hallunda fanns två hästar och

fyra kor, vill jag minnas. Vi pojkar fick på sommaren rida hästarna i vall till "västern" - hagen intill torpet "Lugnet", där gårdssnickaren Ernst Törnblom med hustru Inga och dottern Ingrid bodde. Törnblom skötte även bankdirektörens jakthundar, två stövare. Även Inga hjälpte till på gården och hos sommargästerna vid Nedre Hallunda. Där bodde då arkitekten Wolter Gahn med hustru och döttrarna Agneta och Malin i det mellersta huset. Wolter Gahn brukade åka racerbåt till kontoret. Närmast sjön bodde konsul Bergendahl med hustru och två döttrar, Britta och Ull. Även den forna ägarinnan till Hallunda, Lilly Carlsson och hennes syster, fröken Riben, hade flyttat ned från huvudbyggnaden till "Röda villan".

Vid Brunna bodde "Brunna-bonn", en trygg och kraftig skåning, oftast gående i träskor, som jag minns honom, när han besökte min morfar i Hallunda under sin inspektion av åkrarna.

Min morfar Oscar Ohlsson hade gift sig med mormor Therése Broström, syster till "morbror Gustaf i kyrkbyn", gården söder om Botkyrka kyrka som även den gränsade mot Hallunda, kan man väl säga. Denne morbror avled dock och efterlämnade de tre barnen Eva, Ivar och Märta.

Bonden Olsson på Brunna hade fyra söner: Lennart, Nenne, Åke och Sten samt de två döttrarna Kerstin och Greta. När Greta var giftasvuxen gifte hon sig med rättaren Ljung på gården. Han köpte senare en gård på Ljusterö, dit de flyttade, och fick en dotter. Lennart Olsson var den ende som stannade kvar på Brunna. Nenne (Nils) köpte en gård i Uppland nära Uppsala. Åke och Sten slog sig ned på Muskö. Brunna gård beboddes också av två hyresgäster: den invaliderade Åkerlund, f.d. rättare på Hallunda. Han hade fem söner och en dotter (Ebba), som gifte sig med Julle, son till affärsinnehavaren på Huddingevägen i den s.k. "Mimmis" f.d. affär. Sönerna hette Erik, Åke, Evert, Terry och Olof. Erik var trädgårdsdräng hos min morfar i Hallunda. Olle blev chaufför hos Knut Jonasson på Tegelbruksvägen i Fittja. Åke jobbade som s.k. "knodd" i "Mimmis affär" i Fittja. J.A. Ericsson hade affär närmast "Mimmis". Brovakten på botkyrkasidan av Fittja bro hette Åkerlind och bodde närmast bron.

Om vi går österut från Hallunda kommer vi först till Slagsta Gård, som ägdes av en social stiftelse, vilken drev en skola för förståndshandikappade, mest barn. Skolans rektor hette fröken Ingrid Fröstedt,

Forts. på nästa sida

som ansågs vara mycket sträng framför allt mot sina "fröknar".

Slagsta skola bestod av en stor vit byggnad där eleverna var inhysta (dvs. ett internat). Det fanns också en annan byggnad där "fröknarna" bodde. De undervisade barnen i skolan.

En gång på 30-talet, tror jag, fick ett tvåmotorigt militärflygplan motorstörningar nära Slagsta. Piloten sköt ut sig från planet och den ena motorn hamnade vid västra hörnan av skolbyggnaden och piloten tog mark på Fittja gärde intill Sjöbergsbro. Planet blev förstört förstas.

Slagsta gård sköttes av särskild personal, Larsson och Pettersson. Larsson hade en son, Walter. Pettersson hade två söner, Ove och Gunnar, som kallades "tvåöringen" och "femöringen".

En slöjdlärare bodde för sig i en särskild byggnad som var brunmålad. En maskinist Nilsson arrenderade jakten på "kyrkbyns" marker tillsammans med några kompisar. En av dem, vill jag minnas, hette George Söderström från Alby. Sonen hette Roland, lång och ljushårig (en skolkamrat till mig), och hans mor hette Ella. De var bosatta i Alby kraftstation. I Alby fanns också en kraftig backe, där man brukade ha motorcykeltävlingar (för motorcyklar med sidovagn).

Fittja gård, där jag för övrigt tillbringade mina barndomsår, gränsade österut från Slagsta och ägdes av ryttmästaren Hjalmar Carlsson, också han en obotlig romantiker och kompositör av pianostycken. Det berättas att han en gång, när en av hans döttrar gifte sig, klädde hela kyrkgolvet i Botkyrka kyrka med äppelblommor från Fittja trädgård. Han hade även en stor schäferhund som vaktade husse och hus.

Ryttmästare Carlsson var gift med Elise Kärgen, en släkting – sägs det – till den bekanta släkten Krupp i Tyskland. Paret hade söner Nils "Nicke", Styrbjörn, Lars och Hubertus samt döttrarna Eva och Ingrid. Lars jobbade senare som trädgårdsmästare vid Fittja trädgård. Det sägs, att han levererade grönsaker till Operakällaren och fick äta där i utbyte. Lars var mammas pojke, som hon serverade choklad till när han var på väg ut till bussen. Bussen vände vid Fittja gård utanför posten, där fru Hedda Johansson, gift med "Gurra", bodde och skötte postkontoret. Paret var barnlösa.

Mitt emot posten över gården bodde gubben Lundqvist, en särpling som bl.a körde "mjölksurran". Nedanför Fittja ladugård, där Fittjabadet nu

Forts. på nästa sida

ligger fanns en s.k "vandring" som drogs av en häst. Därigenom pumpades vatten upp till ladugårdens invånare – korna och getabocken. Geten bodde där för att korna inte skulle "kasta" sina kalvar. Bocken gillade snus och cigaretter. Även jag gick där och hämtade mjölk på kvällarna i mjölkkällaren som låg i anslutning till ladugården. (35 öre litern kostade mjölken på 30-talet – med all grädden på).

En av Hjalmar Carlssons bröder fick arva Flemmingsbergs gård, som även på 40-talet hade ganska mycket både öppen jord och skog. Skogen gränsade mot Fittja gård i sydost samt Glömsta som hade bra jaktmarker. Hare och älg jagades

mest på den tiden. En god vän – en tysk – fick oftast sköta jakten där och ganska ofta med gott resultat. Marken utefter Huddingevägen på Glömsta gärde är, som bekant, numera bebyggt med radhus och industrifastigheter. Närmare Fittja ligger "Mälarblick" – det nybyggda området.

Till Fittja gränsade i nordost Vårby gård, där arrendatorn Nilsson bodde med hustru och dotter Ulla. Även Vårby hotell och restaurang var beläget där. Längre upp i backen bodde hovjuveleraren Cronqvist med hustrun, sonen Bertil och dottern Bibbi samt ännu längre upp i backen ingenjören vid Stockholms ättiksfa-

Forts. på sidan 10

Näver, luffarslöjd och karvsnitt

Under en helg i början på februari var vi nio stycken inklusive kursledare som fick lära oss grunderna i att fläta korgar i näver och att böja tråd till krorar och andra vackra och praktiska föremål.

Under ledning av den pedagogiska och mångkunniga Elsie Karsbrink började vi med den lite jobbiga och tidskrävande rensningen av nävret, som är grunden till ett bra resultat. En annan viktig detalj är att skära nävret i exakta remsor för att kunna fläta. Hela lördagen ägnades åt näverslöjd och alla kunde stolt visa upp ett arbete. Även om det inte var helt färdigt, så hade alla fått en inblick i ett gammalt hantverk som förhoppningsvis inte glöms bort i framtiden. Näverslöjd ger positiva upplevelser som har anknytning till våra traditioner. Detta är något som vi behöver i en enkelriktad, massproducerande tillvaro.

Kursen fortsatte på söndagen med inriktning på luffarslöjd, även kallad trådslöjd.

På 1600-talet blev det i södra Europa allt vanligare med kringvandrande "fixare" som för ett mål mat eller nattlogi utförde reparationer av lerkärl och liknande med hjälp av järntråd. Snart utvecklades tekniken till rent trådarbete, som utfördes av

kringvandrande vagabonder som i Skandinavien oftast kom att lite vanvördigt gå under beteckningen luffare (luffarslöjd). En del av luffarna hade rustat sig med ståltråd och ett par tänger och kom så småningom att bli riktigt skickliga på sitt speciella hantverk.

Vad gjorde man för saker? T.ex. vispar, korgar, klädhängare, krorar, ljusstakar, leksaker m.m.

Dessa föremål tillverkar man även idag.

Kunnig kursledare på söndagen var Birgitta Åsberg.

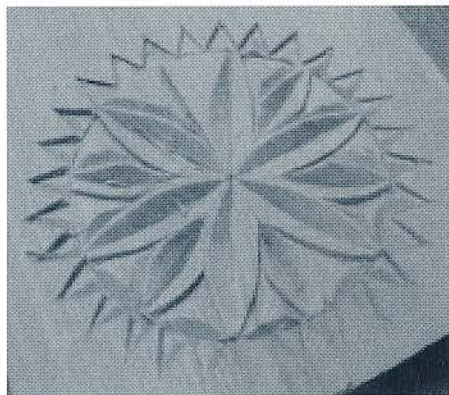

Foto: Hasse Jägare

Lördagen den 23 och söndagen den 24/3 och under kunnig ledning av Askö Väsänen, slöjdlärare på Ekerö, var vi sju förväntansfulla, intresserade som fick lära sig grunderna i att skära mönster och figurer i trä.

För att lyckas med detta krävs framför allt skarpslipade verktyg. Det är också en fördel att använda vissa verktyg såsom karvsnittkniv och getfot (som har formen av ett V), men har man en vass och bra slöjdniv kan man uppnå goda resultat. Trä som lämpar sig bra till denna verksamhet är framför allt lind och björk, som inte har så markerade årsringar. Att skära i träets fiberriktning är också viktigt. Det har visat sig att logens kök är en utmärkt lokal för denna typ av kursverksamhet. Där finns stadiga, fasta arbetsbänkar att tillgå, dessutom hade vi samlat ihop 3 st. s.k. workmatebänkar som arbetsplatser. Vi som varit med på kurserna under våren tackar slöjddkommittén för de arrangemang de så förtjänstfullt bjudit in till. □

Text: Siv Sahl/Hasse Jägare

Dräkt & Slöjd informerar...

Vid utlåning av dräkter skall överdel och skjorta tvättas. Dräkten skall återlämnas inom en vecka.

Tvättning av linneplagg: kan tvättas i maskin men ej centrifugeras.

Stänkes, rullas ihop och läggs i en plastpåse i kylskåpet över natten. Detta gör att fibrerna drar ihop sig och det är ett nöje att stryka. □

Trettondagsafton 2002

Återigen samlades ca 70 personer som ville mingla och ha kul! Sin vana trogen stod Eskil för dragspelet och alla åt och drack och såg ut att trivas mycket bra. Lekledare i år var Sven Törner som hade tagit med sig ett glatt gäng från Slagsta Gille. Sven fick upp samtliga att dansa kring granen. Det var en liten minigran som alla sjöng och kutade runt kring. Som avslutning på julens utdansning fick alla var sin godispåse av årets tomtemor, Susanna Persson. □

Vid pennan,

årets tomtemor.

VÄLKOMMEN ATT
FIRA VALBORGS-
MÄSSOAFON PÅ
TRÄDGÅRDSTORP

Vi tänder brasan ca kl. 20.00
Vårsång. Värtal. Kaffeservering.
Varm korv. Lotterier.

Du Gillare, vi behöver arbetskraft.
Kontakta: Ann-Britt, 778 07 03
eller Ann-Catrin, 778 86 49.

Forts från sidan 7

brik Gösta Nyman med hustru och sonen Karl-Gösta, som senare blev ögonläkare vid ett stockholmssjukhus. Litet högre upp låg en sommarstuga där en bagare Nilsson med bageri på Renstiernas gata i Stockholm bodde på sommaren med hustru och dottern Ingrid.

Nere i nuvarande Vårby allé hade Harald Magnusson, senare rektor vid Segeltorpsskolan, skaffat sig en villa med hustru och barn. Harald var son till taxiinnehavaren Fridolf Magnusson (vid Fittja närmast Fittjabron på Hudingesidan). En sonson till Fridolf, Olle, har inrett ett tvätterimuseum vid Hagalund på gamla Huddingevägen, där jag bodde under de första barnåren. □

Fortsättningen på artikeln fortsätter i ett kommande nummer av Botvidsbygden.

Red.

TACK

Ett varmt tack
till alla som kom
ihåg mig på min
60-årsdag.

Monica Wahlman

Årsmöte med färgglada påskkycklingar

Lördagen den 9 mars kl. 18.00 inled-
des årsmötet på Trädgårdstorp. Gillets
ena arkivarie, Ingrid Engström, hade
tagit med valda delar ur vår unika do-
kumentation över verksamheten ge-
nom åren: Gillets arkiv, vilket till stora
delar är deponerat i säkert förvar i Bot-
kyrka kommuns arkivlokaler. Intresset
var stort och för många av dem väckte
det minnen då de var med redan då,
fastän det kanske inte var så länge
sedan, kan tyckas.

Visningen av filmen om Smedjan kun-
de dessvärre inte ske i brist på projek-
tor, men Gunnar Avelin visade en sam-
ling emailj"pottor" från Kockums.

De sedvanliga punkterna på årsmötes-
dagordningen avverkades en efter en,
vilket bl.a innebar att styrelsen bevilja-
des ansvarsfrihet och ordförande Ing-
rid Avelin omvaldes.

Men var kom de färgglada påskkyck-
lingarna in? Jo efter årsmötet vanka-
des en väldigt god smörgåstårta och
minst lika goda kakor till kaffet. Bred-
vid varje tallrik hade man placerat små
söta påskkycklingar i alla möjliga fär-
ger, (vem har sagt att en påskkyckling
alltid ska vara gul?) som liksom piggt
kikade på oss.

Efteråt hjälptes alla åt i sann förenings-
anda med att röja undan och återställa
lokalen för kommande årsaktiviteter.

Ingrid Söderlund, Ny medlem

Styrelsens och kommittéernas sammansättning 2002

ORDFÖRANDE:	Ingrid Avelin
SEKRETERARE:	Johan Ax
KASSÖR:	Ulrika Nilsson
VICE ORDFÖRANDE:	Birger Sjöberg
VICE SEKRETERARE:	Ann-Britt Palm
STYR.SUPPLEANTER:	Arne Mattsson, Märit Eriksson
REVISORER:	Bodil Nordström, Jan-Olov Carlsson
REV.SUPPLEANTER:	Arne Eriksson, Birger Bruce

KOMMITTÉERNA

DANS & MUSIK

Torbjörn Palm
Vakant t.v
Ulf Bölja

BARN & UNGDOM

Ingrid Avelin
Lars-Erik Hultman

DRÄKT & SLÖJD

Siv Johansson
Elsie Karsbrink
Birgitta Åsberg

ARKIVARIER

Ingrid Engström
Sven-Gunnar Broström

RED.BOTVIDSBYGDEN

Ansv.utg. Ingrid Avelin
Arne Mattsson
Edi Marhold

HEMBYGDSKOMMITTÉ

Ingrid Engström
Gun-Britt Andersson
Gunborg Eriksson
Ingegerd Lindström
Lars-Gunnar Lindström

TRÄDGÅRDSTORPS- KOMMITTÉ

Hans Jägare
Birger Sjöberg
Bo Lindgren
Åke Palm

TRIVSELKOMMITTÉ

Märit Eriksson
Ann-Catrin Ax

PRESSOMBUD

Ellinor Palm
Arne Mattsson

OMBUD TILL STOCKHOLMS DISTRIKT

Ingrid Avelin
Johan Ax
Ulrika Nilsson
Birger Sjöberg
Ann-Britt Palm

OMBUD TILL STUDIEFÖR- BUNDET VUXENSKOLAN

Lars-Gunnar Lindström

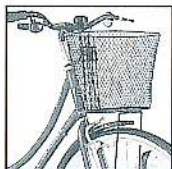
FÖRTJÄNSTTECKEN- KOMMITTÉ

Torbjörn Palm
Bror Årbro
Lars Ax
samt 3 st från styrelsen

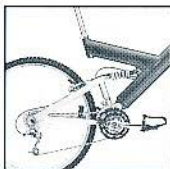
VALBEREDNING

Arne Eriksson
Ann-Catrin Ax

CYKELCENTER

- Egen verkstad! -

CYCLEPRO
ALANTI
HELKAMA

SCOTT
SKEPPSHULT
TREK

MTB • STANDARD • BARN • RACER

Rabatt till Gillets Medlemmar
5 % Cyklar • 10 % Delar

GRÖDINGEVÄGEN 51 D, 147 31 TUMBA
TEL./FAX: 08-530 315 15

AWE Sport AB

Erik Vehmas

Botkyrka Hantverksby
Sadelmakarvägen 11A
Tel: 778 53 21

GYNNA VÅRA ANNONSÖRER

TULLINGE STRANDS GLASMÄSTERI AB

Hantverk på rätt sätt

Santex Uterum
Glasreparationer
Inramningar
Speglar

Genvägen 10, Tullinge
Telefon: 778 34 35

Må Bra - Må Bättre!

*Sömnproblem?
Svårt att slappna av?
Känner du dig frusen ibland?
Stel och öm i nacken,
axlarna eller ryggen?
Kalla fötter eller händer?
Trötta/ömma ben?*

**Lösningen kanske finns närmare
än du tror!**
AB Sanna Vägval, oberoende Nikken-
distributör.
**Susanna Persson 070-560 08 38,
08-449 38 82**
e-post: sanna@sannavagval.se
Här finns mer information:
www.sannavagval.se